

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • Iunie 2018 • NR.4 (146)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefăruță, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

- 1.** Ambasadorul Thomas Buchsbaum, Reprezentant Special al Parteneriatului Estic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe din Austria: „UE care protejează”, acesta este motoul nostru pentru următoarea jumătate de an
- 2.** Igor Munteanu, Director Executiv IDIS „Viitorul”. Editorial: Pentru cine bat clopotele justiției în Republica Moldova?
- 3.** Nicu Popescu, cercetător Institutul pentru Studii de Securitate al Uniunii Europene din Paris: „Corupția devine rapid o mare problemă de securitate”
- 4.** Opinia partidelor: Provocările de securitate ale țării - care sunt și cum le gestionăm

Importante, pe scurt

Adunarea Generală a ONU a aprobat vineri, 22 iunie 2018, proiectul de Rezoluție privind „Retragerea completă și necondiționată a forțelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova”. Documentul, care de facto vizează retragerea trupelor ruse din regiunea transnistreană, a fost susținut cu o majoritate de 64 de voturi. Împotriva au votat 15 state, între care Belarus și Armenia, dar și Siria, iar 83 s-au abținut. Printre țările coautoare s-au numărat Canada, Estonia, Lituania, Letonia, Cehia, România, Ucraina, Georgia, Polonia, și Marea Britanie. Rusia s-a opus vehement, insistând chiar asupra retragerii Rezoluției de pe agendă, însă propunerea nu a fost susținută de statele membre ONU. În discursul ținut de la tribuna centrală a ONU, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Tudor Ulianovschi, a menționat că rezoluția vizează trupele din cadrul Grupului Operativ de Trupele Ruse, care continuă să staționeze ilegal pe teritoriul Republicii Moldova, nu și pe cele de menținere a păcii.

Noua Ambasadoare a Republicii Moldova la Washington, Cristina Balan, și-a prezentat, la 23 iunie, scrisorile de acreditare Președintelui Statelor Unite ale Americii, Donald Trump. În cadrul ceremoniei oficiale de la Casa Albă, Cristina Balan a menționat importanța Dialogului Strategic Republica Moldova - SUA pentru relațiile dintre cele două state, precum și susținerea SUA în planul stabilității și securității regionale. Președintele Donald Trump a salutat relațiile de prietenie dintre Republica Moldova și Statele Unite, și a reiterat disponibilitatea SUA de a acorda în continuare țării noastre asistență în realizarea reformelor orientate spre integrarea europeană și în soluționarea conflictului transnistrean. A doua zi, Casa Albă a anunțat că urmează să fie numit un nou Ambasador și la Chișinău. Este vorba de Derek J. Hogan, diplomat de carieră cu o vechime de peste 20 de ani. Din 2017, el este secretar executiv adjunct al Departamentului de Stat, expert pentru Europa de Est. Hogan vorbește rusa și spaniola.

UE examinează majorarea cotelor la export pentru agenții economici din Republica Moldova, a declarat Cecilia Malmström, Comisarul european pentru comerț, în cadrul unei întrevederi cu ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Tudor Ulianovschi. În context, Cecilia Malmström a subliniat necesitatea alinierii amendamentelor legislației naționale în domeniul comerțului la cerințele și principiile sistemului mondial de comerț, stipulate de OMC, consolidând astfel liberalizarea comerțului și transpunerea în practică a celor mai performante politici în asigurarea securității alimentare. Oficialii au mai abordat problematica reformelor în sistemul sanitar și fito-sanitar, și eliberarea certificatelor SPS pentru agenții economici care intenționează să-și extindă operațiunile de export către statele UE. Tudor Ulianovschi a pledat, la rândul său, pentru majorarea cotelor la exporturile pe piața Uniunii Europene a anumitor produse agricole, și anume, merele, strugurii și diverse produse de origine animalieră. Pe final, Cecilia Malmström a invitat Republica Moldova să participe în luna octombrie, la Bruxelles, împreună cu Georgia și Ucraina, la reuniunea de evaluare a prevederilor Zonei de Liber Schimb.

Securitatea Republicii Moldova: provocări concrete, soluții teoretice?

Sorina Ștefăruță

Luna iunie 2018 s-a dovedit fierbinte și la propriu, și la figurat pentru Republica Moldova. Arșița a trecut în ploaie torențială care a distrus sute de hectare de culturi agricole. Iar arșița politică se pare că încă urmează să-și atingă apogeul.

Chișinăul, din nou, este cuprins de proteste. Chișinăul, din nou, este subiect de poveste. Una de mai puțin succes, de această dată. Dimpotrivă, parcă-i descinsă din paginile sumbre ale Fraților Grimm... Și suntem bombardată cu mesaje „de îngrijorare” de la cel mai înalt nivel - și de la Bruxelles, și de la Washington. Și ni se reamintește, într-un mod pe cât este posibil de diplomatic, despre faptul că democrația este valoare sacră, iar alegerile sunt manifestarea supremă a acestei valori. Totul, ca urmare a invalidării scrutinului pentru funcția de primar general al municipiului Chișinău. Pe motiv de Facebook. Adică, pe motiv că la 3 iunie, în ziua celui de-al doilea tur, candidatul Platformei

„Demnitate și Adevăr” și tot el câștigătorul a îndemnat, într-un live pe Facebook, cetățenii să iasă la vot.

Faptul că internetul ne poate influența opțiunea electorală este deja o evidență. Faptul că internetul poate înclina balanța pentru națiuni întregi încă nu au reușit să-l dovedească nici SUA, nici Franța, nici Marea Britanie, deși în toate aceste state există, cum zic juriștii, „o bănuială rezonabilă” în sensul dat. E-adevărat că la noi tot există o „bănuială rezonabilă”, care însă îi vizează pe magistrați. Pe un motiv simplu: lipsa totală de încredere a oamenilor

în independența lor - deci, și în neprihănirea justiției. Și nu doar în materie de contabilizare a vizualizărilor.

Ce are toată această poveste cu tema actualei ediții de „Sinteze și Dezbateri”? Neîncrederea oamenilor că, în instanța de judecată, oricare ar fi ea, dreptatea se face în conformitate cu buchea legii, nu cu grosimea portmoneului uneia dintre părți sau cu indicațiile primite din înalte birouri partinice, este o componentă de insecuritate majoră cu care se confruntă un stat. Despre aceste și alte provocări de securitate la adresa Republicii Moldova, vă invităm să citiți în continuare.

„UE care protejează”, acesta este motoul nostru pentru următoarea jumătate de an

Ambasadorul Thomas Buchsbaum, Reprezentant Special al Parteneriatului Estic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe din Austria

La 1 iulie Austria va prelua, pentru următoarea jumătate de an, Președinția rotativă a Uniunii Europene. În contextul pregătirilor pentru acest mandat, la sfârșit de mai, la Chișinău s-a aflat ES Thomas Buchsbaum, Reprezentant Special al Parteneriatului Estic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe de la Viena. Vizita a cuprins întâlniri și discuții cu reprezentanți ai Guvernului și ai Parlamentului, precum și ai societății civile, inclusiv think tank-uri. Cu ce concluzii a revenit diplomatul austriac acasă și care va fi, în viitorul apropiat, abordarea țării sale față de regiunea noastră, aflați din interviul ce urmează.

■ **Exelență, care a fost mesajul-cheie pe care l-ați transmis colegilor din Ministerul de Externe de la Viena despre procesele din Republica Moldova?**

■ Am auzit, pe durata vizitei la Chișinău, opinii foarte diverse privind politica externă, starea democrației și a drepturilor omului. Totuși, toți interlocutorii mei au împărtășit părerea că trebuie încă multe de făcut în domeniul reformelor. Guvernul și majoritatea parlamentară depun eforturi consistente ca să obțină rezultate în implementarea reformelor politice, administrative și economice. Dar pentru a pune în aplicare legile și viziunile politice este nevoie de timp, voință și multă muncă, iar aceasta este deosebit de dificil într-o perioadă preelectorală, când se dau lupte politice ferme în privința direcțiilor fundamentale ale țării.

„Astăzi este importantă consolidarea succeselor”

■ **La Chișinău v-ați întâlnit atât cu reprezentanții guvernării, care afirmă că Republica Moldova face progrese considerabile pe care europenizării, cât și cu cei ai opoziției și ai societății civile, care sunt mult mai sceptici în ceea ce ține de**

profundimea reformelor. Cine a fost mai convingător?

■ Procesul de reforme în Republica Moldova - ca și în alte state membre ale Parteneriatului Estic (PE), de altfel - poate fi asemănat cu „paharul care nu este nici gol și nici plin”. Ceea ce este cu adevărat important astăzi este consolidarea succeselor, care sunt cu siguranță vizibile în țară, inclusiv la nivel de cetățeni - de exemplu, călătoriile fără viză în UE, Programul ERASMUS +, etc. - pentru a corecta eșecurile și a păstra motivația. Așa, ca la maratoane... Poate că ar trebui de depus mai mult efort și în ceea ce privește informarea oamenilor despre beneficiile PE - pentru a menține și a multiplica viziunile pozitive despre UE.

■ **Unde, în ce subiecte ar putea aceste entități să renunțe la „baricade” într-un binele comun și în viitorul prosper al țării și al oamenilor de aici?**

■ În orice țară este dificil să atingi un consens național. Pentru aceasta este nevoie de negocieri oneste și civilizate între actorii politici, cu societatea civilă, dar și între organizațiile societății civile. Doar în acest fel - prin onestitate, stare de spirit calmă, depolitizarea problemelor și a instituțiilor, și prin excluderea intereselor

financiare sau a influenței - poate fi atins un rezultat pozitiv.

■ **Anul trecut, în calitate de țară ce a deținut Președinția OSCE, Austria a contribuit la impulsivitatea dialogului dintre cele două maluri de Nistru. Cum apreciați evoluțiile produse ulterior în procesul de reglementare transnistreană - evoluții criticate de o bună parte a societății civile?**

■ La finele anului trecut am fost cu toții martorii unui progres real în discuțiile de reglementare, iar acum este momentul să punem în aplicare pe deplin ceea ce s-a convenit atunci, precum și să decidem asupra detaliilor administrative ale celorlalte elemente. În anul curent, până acum, am observat o abordare pozitivă și constructivă în ceea ce privește realizarea implementării celor decise. Austria susține spiritul constructiv al părților, fiind încrezătoare că OSCE este în măsură să mențină și să continue progresul pozitiv obținut, prin abordarea orientată către rezultate, în cadrul Președinției austriece în 2017 și a Președinției germane în 2016, și care inițial într-adevăr s-a ciocnit de rezistența unor organizații ale societății civile de la Chișinău. Din câte cunosc, însă, acordurile din noiembrie 2017 au fost salutate de majoritatea actorilor interesați de ambele părți.

„Ne dorim o vecinătate estică democratică și stabilă”

■ **Ce și-a propus Viena pentru perioada în care va deține președinția UE, între 1 iulie și 31 decembrie 2018, legat de Republica Moldova și regiunea noastră?**

■ Preocuparea Austriei în cadrul celei, deja, a treia Președinții a UE este de a contribui la stabilizarea vecinătății spațiului comunitar și la promovarea relațiilor de bună vecinătate. De fapt, vecinătatea estică democratică, stabilă și prosperă

constituie unul dintre obiectivele-cheie ale Uniunii Europene. Tocmai de aceea, motoul Președinției europene a Austriei este „UE care protejează”. O regiune stabilă și prosperă a Parteneriatului Estic ar constitui un factor protector atât pentru țările PE și cetățenii lor, cât și pentru UE. Așadar, consolidarea și aprofundarea Parteneriatului Estic este una dintre prioritățile Președinției Austriei la UE în materie de relații externe ale Uniunii. Înainte de toate, aceasta înseamnă „implementare, implementare și iar implementare” de către ambele părți și eficientizarea rapidă a structurilor multilaterale. Vom depune eforturi, vom sprijini progresul în relațiile contractuale în cadrul negocierilor și vom găsi modalități de punere în aplicare a principiului „mai mult pentru mai mult” în ceea ce privește țările partenere care au Acorduri de Asociere în vigoare. La fel, comunicarea strategică trebuie să devină un element inerent și important atât în țările PE, cât și în statele membre ale UE. Și aceasta înseamnă, cu precădere, să explicăm - dincolo de capitale și instituții politice - acțiunile UE în aceste țări.

■ **Parteneriatul Estic mai există? Sau, mai exact, mai există în versiunea în care a fost gândit? Ce ar putea și ce ar trebui să urmeze pentru aceste țări? Căci starea actuală de „suspendare” pare să obosească și UE, și PE...**

■ Nu văd nici oboseală și nici suspendare în cazul Parteneriatului Estic. Ba din contră, Summit-ul PE din 24 noiembrie 2017, de la Bruxelles, a dat un semnal clar în privința unei resetări pozitive. Participarea la nivel înalt atât a statelor partenere, cât și a statelor membre ale UE, progresul relațiilor contractuale, interesul reînnoit al țărilor partenere neafiliate, noile structuri și, în special, „cele 20 de rezultate pentru 2020”, stabilite de comun acord, au demonstrat o nouă forță și dorință a statelor participante în PE de a progresa în corespundere cu direcțiile stabilite și în baza unor obiective și proiecte foarte concrete.

■ **Ce credeți despre afirmația potrivit căreia, după modelul UE „cu mai multe viteze”, nici Parteneriatul Estic nu este o entitate omogenă?**

■ În raport cu statele din cadrul Parteneriatului Estic, UE deja a trecut de la o abordare de grup la o strategie de diversificare, tratând fiecare țară parteneră

în bază de merite. Și ori de câte ori o țară este sau va fi gata să facă un pas oferit de Parteneriatul Estic, acest pas poate fi făcut împreună. Așadar, nu mai există o abordare „la pachet”, chiar dacă PE are anumite prevederi și concepte de bază, iar acestea nu sunt impuse nimănui și rămâne la discreția statelor suverane dacă să se alătore sau nu. Dar - la fel ca UE - Parteneriatul Estic este bazat pe valori, care includ o democrație autentică, inclusivă și participativă, stat de drept, bună guvernanta, instituții și mecanisme democratice responsabile și transparente, respectarea drepturilor omului, inclusiv ale minorităților și securitatea umană.

■ **„Alegerile reprezintă principalul mijloc de exprimare a opțiunii politice a oamenilor”**

■ **În cadrul întrevederilor pe care le-ați avut, ați reiterat sprijinul Austriei pentru agenda de reforme e Chișinăului. Ce este prioritar pentru Viena?**

■ Rolul oricărei Președinții a UE este de a fi un „broker” onest între statele comunitare membre și, în același timp, de a accelera și, sperăm, de a soluționa problemele încă nerezolvate. Principalele priorități ale Austriei și ale UE pentru agenda de reforme din Republica Moldova sunt combaterea corupției - inclusiv a spălării banilor -, soluționarea juridică și cea financiară a fraudei bancare, reforma justiției și situația în mass-media. Și, pentru a face lucrurile clare: nici Austria și nici UE, ci doar cetățenii Republicii Moldova sunt cei care cer și așteaptă instituții și mecanisme democratice funcționale și transparente.

Într-o cheie națională - dar de mare interes și pentru alte state UE - îi doresc Republicii Moldova o dezvoltare economică dinamică și - ceea ce este esențial pentru aceasta - un climat investițional *de jure* și *de facto* prielnic. Companiile austriece manifestă un interes sporit în această regiune, iar guvernul austriac încurajează în mod activ acest lucru. Creșterea economică va contribui, într-un final, la îmbunătățirea vieții oamenilor, care și este obiectivul principal al PE.

■ **După discuția pe care a avut-o cu Dvs., Președintele Igor Dodon a menționat „deschiderea și dorința colegilor austrieci de a oferi un sprijin amplu Moldovei în promovarea conceptului de consolidare a**

statutului de neutralitate al țării noastre”. În ce mod ar putea fi oferit acest sprijin?

■ Austria, ca și Republica Moldova, are neutralitatea consacrată în Constituția sa, iar neutralitatea - ca și în țara dvs. - se bucură de un sprijin larg din partea populației. Nu întotdeauna, însă, situația unei țări este comparabilă cu situația altei țări. De aceea, cadrele academice din țara mea ar putea explica mai pe larg conceptul de neutralitate a Austriei și diferitele etape istorice ale politicii sale de neutralitate. Dar, cu siguranță, ele nu vor putea sfătui Republica Moldova cum să-și construiască propriul model de neutralitate. Ceea ce mi se pare deosebit de important în cazul nostru este faptul că neutralitatea permanentă a Austriei nu are o componentă ideologică - singurul principiu este că țara nu aderă la nicio alianță militară și nu permite staționarea trupelor străine pe teritoriul său. Acest statut este însă pe deplin compatibil cu calitatea de membru al UE și ne permite să participăm activ în cadrul Politicii Comune de Securitate și Apărare a Uniunii Europene, și în cadrul Cooperării structurate permanente (PESCO) a acesteia.

■ **Anul 2018 est unul prin excelență electoral. Ce le-ați sugera autorităților, dar și cetățenilor moldoveni pentru ca luptele interpartinice și electorale să nu afecteze buna funcționare a instituțiilor democratice, a instituțiilor statului și, în ultimă instanță, parcursul european al țării noastre?**

■ Alegerile reprezintă principalul mijloc de exprimare a opțiunii politice a oamenilor. Prin urmare, alegerile transparente, inclusive și credibile sunt de o importanță primordială. La rândul său, o lege electorală trebuie să se bazeze pe un consens larg al actorilor politici și al societății civile, și să pună în aplicare recomandările Oficiului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului și cele ale Comisiei de la Veneția. Campaniile electorale, inclusiv în ceea ce ține de finanțarea lor, dar și a partidelor în general, ar trebui să se desfășoare cu respectarea strictă a normelor europene, care prevăd un control transparent și responsabil. Iar observatorii electorali internaționali și - chiar mai important - naționali trebuie să beneficieze de acces deplin și neîngrădit nu doar în ziua alegerilor și la numărarea voturilor, ci și în perioada de până la alegeri.

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefăruță

Editorial

Pentru cine bat clopotele justiției în Republica Moldova?

Igor Munteanu,
Director Executiv IDIS
„Viitorul”

Decizia de invalidare a rezultatelor scrutinului municipal din Chișinău (din 3 iunie) și menținerea, la Curtea de Apel, a hotărârii luate de prima instanță a pus pe jar cetățenii Republicii Moldova, dar și partenerii externi ai țării. Univoc, justiția a pierdut o foarte bună ocazie de a se spăla de învinuirile, care i s-au adus anterior, precum că ar servi unor cercuri înguste de profitori politici și că nu ar lucra în numele dreptății și al echității.

Sute de cetățeni au protestat contra acestei nedreptăți în ultima săptămână, considerând argumentele invocate de judecătorii primei instanței drept „puerile și lipsite de bun-simț” și susținând că, printr-o decizie abuzivă, le este furat un drept inalienabil - cel de a-și alege reprezentanții locali. Judecătorii sunt suspectați că ar face jocul Partidului Democrat, care dorește să-l împiedice pe candidatul Opoziției unite, Andrei Năstase, să preia controlul executiv asupra capitalei și, odată cu aceasta - să dea o lecție tuturor celor care s-ar fi îndoit de „cerbicia” Puterii de a rămâne la putere. Iar pentru a-și atinge scopul este folosit clientelismul unei justiții slabe... Este interesant de notat că sentimentul unei ilegalități este resimțit chiar și de partida politică ce a pierdut scrutinul, ceea ce sporește percepția publicului asupra deciziilor luate de instanță privind anularea unui scrutin perfect valabil.

Consecințele acestei situații sunt multiple. Publicul resimte invalidarea alegerilor în capitală ca pe un afront personal, ceea ce fisurează credibilitatea sistemului și adâncește ruptura între Putere și societate. Indignați de ilegalitatea deciziilor adoptate, mai mulți protestatari au lansat acțiuni de blamare a Puterii și a justiției, fiind urmați duminică, 24 iunie, de un număr impresionant de cetățeni (circa 30.000 de persoane ieșite la marș), care au continuat protestul pașnic împotriva invalidării rezultatelor scrutinului local din Chișinău. Protestele sugerează o mobilizare vizibilă a Opoziției, care va taxa dur

abaterile nedemocratice ale Puterii, stimulând dorința de participare la viața „cetății” a unor segmente ce tratau cu multă indiferență scena politică, în care nu se întâmplau prea multe lucruri...

Putem spune că ilegalitățile au scuturat clopotnița justiției și au trezit la acțiuni un public profund revoltat, care căuta un pretext. La 22 iunie, Consiliul Suprem al Magistraturii a lansat un apel către cetățeni și presă, chemând

la o „abordare rezonabilă”, dar se pare că mesajul în cauză pierde din vedere un element esențial al situației - publicul cere justiție imparțială și nu calm, o restabilire a dreptății electorale și nu menținerea status-quo-ului într-o chestiune care înseamnă, pentru oameni, încălcarea „liniilor roșii”, care și este alegerea directă a puterii locale.

Incidentul, neconsumat până la această oră, a suscitat reacții dure și din partea actorilor externi. Reacțiile sunt, în general, benigne, dar ferme și au răsunat din partea Șefului Delegației UE, Peter Michalko și a Serviciului European pentru Acțiune Externă (20 iunie), a Parlamentului European (21 iunie), a Partidului Popular European (20 iunie), a Departamentului de Stat al SUA (21 iunie). Astfel, principalii parteneri externi au fixat, în intervențiile lor, un recul semnificativ al democrației electorale în Republica Moldova și o interferență fără de precedent în actul judiciar. Acest recul contravine standardelor europene circumscrise Acordului de Asociere RM-EU și este cu atât mai grav, cu cât liderul Partidului Democrat și-a asumat, de-a lungul ultimilor ani, statutul (confirmat în conferințe de presă) de a da indicații tuturor puterilor în stat, de pe poziția sa de decident principal al acestei formațiuni. Percepția creează realitățile politice, ceea ce înseamnă că tot ce se întâmplă între Opoziție și curțile implicate în deliberarea acestui caz vor avea repercursiuni asupra asistenței macro-financiare, dar și asupra modului în care procesul politic este evaluat de către instituțiile comunitare (Comisia, Consiliul și Parlamentul European). Căci respectarea votului popular este o condiție sine-qua-non a oricărei guvernări cu pretenții democratice - cu atât mai mult, a unei guvernări angajate într-un Acord de asociere politică cu UE.

Vom aminti, în acest context, că asigurarea independenței justiției reprezintă una dintre cele mai clare și mai non-negociabile condiționalități impuse de UE autorităților din Republica Moldova, cu scopul clar de a pune capăt clientelismului politic, accentuat prin instrumentarea justiției selective în beneficiul unor grupuri oligarhice, și de a reabilita încrederea cetățenilor în statul de drept. Această prioritate a dialogului dintre Chișinăul oficial și instituțiile comunitare (UE) se regăsește în toate, fără excepție, documentele politice adoptate în ultimii ani de către cele două părți. Iar despre faptul că lucrurile nu s-au îmbunătățit semnificativ în respectiva privință vorbește și constatarea neutră că nu există diferențe, în articularea acestei grave probleme pentru justiția din Republica Moldova, în textul recomandărilor Consiliului European din 15 aprilie 2016 și în cel al Consiliului UE-RM din februarie 2018. Bruxellesul rămâne profund îngrijorat de lipsa independenței sistemului judecătoresc și al procuraturii din țara noastră, ceea ce subminează principiile de eficiență, transparență și răspundere a celor care ar trebui să apere cetățenii de abuzuri, corupție și impunitate. Nici ultimul Raport de implementare a Acordului de Asociere RM-UE (din aprilie 2018) nu lasă loc de mult entuziasm. În spatele stilului tehnic adoptat pentru a descrie instituțiile și indicatorii monitorizați se observă tonul vădit nemulțumit al aprecierilor venind din partea UE, care atestă lipsa de voință politică și ambiguitățile acțiunilor politice înțprinse de către partidul de guvernământ (PD) în ultima vreme.

Modificarea sistemului electoral, în 2017, a picat astfel în contrasens total cu recomandările Comisiei de la Veneția (CoE/OSCE-ODIHR), consemnând o anumită dorință de a schimba regulile de joc în folosul celor aflați la putere și în detrimentul normelor fundamentale ale asocierii politice cu UE. La 26 februarie, 2018, Miniștrii de Externe ai Uniunii Europene au susținut unanim că asistența de 100 de mln. de euro, cerută de autoritățile de la Chișinău, va fi acordată doar în funcție de progresul atestat de Republica Moldova tocmai cu referire la condițiile menționate mai sus: statul de drept, sistemul multipartit și garantarea respectării drepturilor omului. Mai mult, Federica Mogherini, șefa diplomației europene, a accentuat existența „unor tendințe” care întăresc îngrijorările UE față de situația politică din Republica Moldova, incluzând printre acestea politizarea instituțiilor statului, clientelizarea mass-media, corupția sistemică și guvernarea slabă, extrasă controlului cetățenesc”, ceea ce ar putea face complicată acordarea asistenței cerute. Reformele stagnează, iar cei mai mulți dintre indicatorii de progres din agricultură sau educație rămân izolați și ating un nivel modest de impact asupra stării generale. Investigarea infracțiunilor din sistemul bancar trenează, în ciuda retoricii unor oficiali moldoveni

de a-și oferi deschiderea maximă și angajament ferm în acest scop, iar lipsa unor rezultate concrete în gestionarea dosarului legat de „spălătoria rusească” și „furtul miliardului” alimentează reticența UE de a nu credita nimic în alb, ce ar justifica oferirea de beneficii comunitare. Încrederea este pierdută, iar restabilirea ei va lua timp și va cere probabil o schimbare radicală a clasei politice în Republica Moldova. UE cere autorităților de la Chișinău progrese în asigurarea funcționalității statului, care include, dar nu se limitează la scoaterea sistemului judecătoresc de sub teascu clientelismului politic, la politicile anticorupție ce nu ar trebui să salvereze interesele celor implicați în scheme ascunse, concomitent cu eficientizarea politicilor de integritate și de stimulare a autonomiei locale. Este contraproductiv pentru UE să tolereze exploatarea instituțiilor formale de dialog de către actorii politici din Republica Moldova, fără ca beneficiile asocierii să influențeze viața oamenilor simpli. Comisia Europeană și Serviciul European pentru Acțiune Externă (EEAS) își propune să monitorizeze migălos îndeplinirea condițiilor și a obiectivelor asocierii politice, în strictă corespundere cu art. 212 al Tratatului cu privire la funcționarea Uniunii Europene.

Exigența sporită a oficialilor europeni față de caracterul endemic al corupției și deficiențele regimului politic din Republica Moldova sunt fixate și în ultimul Raport de monitorizare a implementării Acordului de Asociere UE-RM. De facto, documentul atestă carențele implementării, dar și anumite limite obiective în exercitarea unor corective de management al reformelor cu sprijin extern.

Așadar, în ciuda „condiționalităților” impuse în dialogul UE-RM după modelul „biscuitului și biciului”, devine clar că ambii semnatori ai Acordului de Asociere au nevoie de noi energii sociale, ce ar preveni „bagatelizarea” relației bilaterale și ar oferi roluri noi unor actori societali (presă, autorități locale, societate civilă), generând astfel mai multă „reziliență societală”. În același timp, educația europeană ar crea presiuni benefice asupra calității serviciilor publice, ar ajuta la o mai bună interacțiune cu poliția, cu organele judecătorești și cu guvernul central.

Uniunea Europeană și-ar dori să implice în dialogul său cu societatea din Republica Moldova nu doar factori guvernamentali, dar și o serie mai largă de actori autonomi, capabili să înțeleagă mai bine interesele diverse ale societății pe care o reprezintă și să parcurgă transformarea din beneficiari net în contribuitoari net ai procesului de europeanizare a statului. Abia atunci când se va produce acest lucru vom afla și noi pentru cine bat clopotele justiției în Republica Moldova.

Nicu Popescu: „Corupția devine rapid o mare problemă de securitate”

Ne-am întâlnit într-o dimineață de vineri, în biroul său plin de cărți și reviste de la Institutul pentru Studii de Securitate al Uniunii Europene din Paris. Acolo unde, timp de cinci ani, Nicu Popescu a muncit în calitate de cercetător superior și unde și-a redactat numeroasele studii și publicații despre spațiul post-sovietic. Și pentru că se întâmplă exact la două zile după controversata „moarte”, apoi la fel de controversata „înviere” a jurnalistului rus Arkadi Babcenko, discuția - care și propusese să fie despre provocările de securitate regionale și internaționale ale momentului - ne-a dus, volens-nolens, la Kiev.

■ **Dle Popescu, cum este văzută astăzi Ucraina în cancelariile europene, la patru ani de la declanșarea activă a conflictului armat cu Federația Rusă?**

■ Evident că intensitatea emoțiilor a mai scăzut, însă dialogul diplomatic dintre Rusia și Occident rămâne strict pe câteva subiecte - Ucraina, Siria, sancțiunile. Nici în cadrul vizitelor reciproce - mult mai puține, apropo - nu se discută vreo agendă pozitivă, decât aceleași Ucraina, Siria, sancțiunile. Dovadă că Ucraina mai rămâne în cărți... În paralel cu aceasta, însă, astăzi UE se întreabă: în ce măsură Ucraina progesează în procesul de reforme? Căci UE a trecut prin mai multe dezamăgiri: Saakashvili, Iușcenko, povestea de succes a Moldovei...

■ **Nu este „surrealist” să aștepti succese de la o țară aflată în stare de război?**

■ E-adevărat, și totuși... o parte din spectrul politic european spune că, și în aceste condiții, Ucraina nu se descurcă, nu luptă cu corupția și mai că este pe aceeași traiectorie cu Iușcenko sau unele guvernări proeuropene din Moldova, când se fac multe declarații pro UE, dar în realitate

se fură că-n codru. O altă parte a acestui spectru consideră că în Ucraina, deși nu există o dinamică forte de reforme, pe anumite sectoare acestea continuă și chiar sunt impresionante. Unul dintre exemplele aduse în acest sens este Compania „Naftogaz”, care în ultimii trei ani a ajuns, de la un deficit de opt miliarde USD la un profit de un miliard. Cei care doresc să vadă „paharul plin” consideră că nu poți lichida o gaură de nouă miliarde de dolari doar din contul măririi eficienței și că acești bani vin din eliminarea unor scheme majore de corupție. Dar, chiar și așa, în Ucraina nu există o dinamică de reforme la nivelul întregii administrații publice.

■ **Cât de mare e riscul ca sancțiunile impuse Rusiei să creeze o fisură în UE?**

■ În linii mari, în UE deja există cinci-șase state care sunt împotriva acestor sancțiuni, plus că orice țară poate aplica dreptul de veto, dar nimeni nu a făcut-o până acum. Și asta deoarece toate aceste state nu doresc să intre într-un conflict cu celelalte membre UE, știind că riscă să sufere pe alte dosare. Cred că astăzi politica de sancțiuni a UE față de Rusia este destul de consolidată. Poziția UE este următoarea: noi am impus sancțiuni din cauza Ucrainei; vrem să le scoatem - dar contra unor progrese în Donbass. Deocamdată, aceste progrese nu există.

Problema Moldovei nu este pachetul, ci lipsa reformelor și capturarea statului

■ **În zona noastră, există un soi de convingere-așteptare că, într-o eventuală situație critică, Europa ori SUA vor alege în favoarea noastră - se vor lua de piept cu Rusia, bunăoară. Cât de realistă este o asemenea abordare?**

■ Dacă e să ne referim la aspectele militare, singurele state pe care Vestul este obligat să le protejeze sunt cele membre ale NATO. Dar, chiar și în celebrul articol 5 al Tratatului Nord-Atlantic se spune că, în cazul unui atac asupra unui stat aliat, celelalte ar trebui să sară în ajutor, dar fără să existe vreun mecanism de constrângere legală. Astfel, decizia de a trimite trupe în război este mereu luată la nivel național, nu de Alianță. În afara spectrului militar, însă, Occidentul își dă seama de câteva lucruri: că țări precum Ucraina, Georgia sau Moldova nu își doresc să fie sateliții Moscovei, și că Rusia nu își poate reimpune dominația asupra acestor state. Dovadă sunt ultimii 30 de ani - o perioadă în care politica rusească din spațiul post-sovietic este una plină de eșecuri. Rusia nu a avut nici capacitatea economică, nici diplomatică, nici militară să creeze din Ucraina sau Georgia niște state la fel de influențabil ca Belarus sau Kârgâzstan. Totodată, la această fază istorică, Occidentul de asemenea nu are nici capacitate, nici dorință de a integra aceste țări în UE sau NATO. Și iată așa acest spațiu rămâne într-un fel de blocaj reciproc dintre Vest-Est. Ce faci cu ele? Încerci să le gestionezi cu pierderi minime, în așteptarea unor alte faze sau chiar oportunități istorice.

■ **În ce măsură Balcanii de Vest, care tocmai au primit un impuls promițător pentru aderare, sunt un semnal bun pentru noi?**

■ Înainte de toate, să nu uităm că Balcanii de Vest sunt geografic în interiorul frontierelor Uniunii. Totuși, deocamdată, nu se știe nici

aici cum vor evolua lucrurile, pentru că nici în aceste țări procesul de integrare europeană nu este foarte clar. Apropo, în Moldova sau în Ucraina se întâmplă frecvent să auzi că, vai!, Politica Europeană de Vecinătate nu a funcționat inclusiv pentru că UE nu le-a oferit o perspectivă de aderare. Balcanii arată că o asemenea perspectivă, pe care multe țări din regiunea dată o au de 15 ani, nu îți rezolvă deloc problemele interne. Macedonia a avut aproape un deceniu un guvern ușor autoritar, care a fost debarcat cu presiuni majore din partea străzii, acum un an. Muntenegru este guvernat, de peste 20 de ani, de aceeași persoană - ba este președinte, ba prim-ministru, ba un fel de guvernator din umbră al coaliției de guvernare... cam așa cum se întâmplă astăzi în Republica Moldova. Însă, pentru a avansa cu adevărat pe calea euro-integrării, ai nevoie de sprijin popular pentru reforme și de o clasă politică responsabilă ce ar dori și ar putea să facă aceste reforme. Fără asta nu ajungi prea departe. Factorii externi te pot ajuta, dar efortul trebuie să fie al tău.

■ **Ce șanse - ori neșanse - au aceste țări de a fi tratate „la pachet”?**

■ Cred că Balcanii vor reprezenta o lecție utilă pentru noi, și anume, ne vor arăta că statele sunt tratate diferențiat, în funcție de merite și performanțe. Tabloul este evident: Croația a aderat de cinci ani deja, Serbia face anumite progrese, Muntenegru negociază, Albania e mai la coadă... Tocmai de aceea, în cazul Parteneriatului Estic, de care aparținem noi, nu trebuie să ne temem că suntem în același pachet cu Georgia și Ucraina - dacă ne facem temele, vom merge înainte. Tot așa cum faptul că era în același pachet cu Macedonia sau Albania nu a împiedicat Croația să acceadă în UE. Pachetul poate fi rupt, dacă ești consecvent și perseverent. Problema Republicii Moldova, nu este pachetul, ci lipsa reformelor, trenarea luptei cu corupția și capturarea statului, care se pare că au și determinat funcționarea politicii moldovenești în ultimii 20 de ani.

Provocările de securitate sunt mult mai mult decât cele militare

■ **În ce mod provocările interne alimentează problemele de securitate ale țării?**

■ Securitatea unui stat presupune foarte multe lucruri. De exemplu, capacitatea

de apărare depinde de o armată în care achizițiile publice se fac corect; de cetățeni care au încredere în armată; de politicieni care investesc resursele statului în apărare, nu în propriile buzunare. Totul, cu condiția să fie lichidată corupția. Căci corupția poate deveni rapid - și a devenit, în cazul Republicii Moldova, dar și în cel al Ucrainei - o mare problemă de securitate ce poate fi exploatată de către actorii externi. Or, corupția erodează fondurile bugetare ce ar putea merge pentru apărarea țării; în același timp, politicienii corupți pot fi în orice moment cumpărați și influențați din afară. Și Donbass este un exemplu grăitor... În 2014, Rusia și actorii locali care au început ostilitățile militare din regiunea dată au știut foarte bine cum să convingă, prin instrumente financiare, serviciile speciale și armata ucraineană din teritoriu ca să nu reacționeze la acel val de preluare a instituțiilor publice, care până la urmă a și condus la război.

■ **În acest context, cum a fost interpretată aici, în Europa, „asasinarea”, apoi „reînvierea” jurnalistului Arkadii Babchenko. Mediul jurnalistic internațional a avut un, să zicem, ușor disconfort moral. Mediul politic cum a reacționat?**

■ Cunoaștem cu toții povestea cu lupul... Așa e și în cazul dat. Avem deja o serie de asasinări și în Occident, și în Orientul Mijlociu, dar și în Ucraina, în care fie că Moscova a fost prinsă cu mâna pe trăgaci, fie există o mare probabilitate că ea este implicată. Evident că, și în cazul dat, reacția imediată a fost că în spatele asasinării lui Babchenko stă Rusia. În mod firesc, a urmat un vad de condamnări diplomatice și politice. Și, la fel de firesc, în momentul reparației lui - de care omenește toți s-au bucurat - foarte mulți factori de decizie din UE sau SUA s-au pomenit într-o situație cel puțin stupidă, ceea ce nu a dat bine deloc. Astfel, ceea ce s-a întâmplat la Kiev creează probleme de imagine și de credibilitate nu doar jurnalismului, dar și serviciilor speciale ucrainene. Pentru că, la orice următor posibil incident din Ucraina, există riscul ca un ministru de Externe sau un șef de stat european - sau același ziar „Le Monde”, care a dat „asasinarea” pe prima pagină - să mediteze mai mult decât trebuie, poate, dacă este cazul să vină cu o reacție dură ori să mai aștepte, ca să nu se pomenască din nou cu o „surpriză”... Căci, fără a ști exact care sunt dedesubturile și calculele, o asemenea practică nu pare deloc convingătoare. Și chiar

dacă au existat motive serioase de a merge pe acest scenariu, el poate face un deserviciu Kievului și serviciilor ucrainene.

■ **Chiar dacă spuneti că, de 30 de ani, Rusia nu a reușit să se reimpună în fostul spațiu sovietic, există zeci de scenarii care anticipează contrariul. Unul dintre ele spune că Moscova ar putea să acționeze pe sudul Ucrainei...**

■ Această așteptare din partea unora și frică din partea altora era mai accentuată până în martie-aprilie 2014. Cred că în Rusia s-a sperat că jumătate sau măcar o treime din Ucraina de Est și cea de Sud-Est se va ridica împotriva Kievului. Dar zona de rebeliune militară deschisă a fost mult mai mică, majoritatea populației din regiunile de Est ale Ucrainei a preferat să nu se răscoale împotriva Kievului. Nici măcar Donețk și Lugansk nu s-au separat integral, ceea ce a fost o surpriză neplăcută pentru ruși. Respectiv, mișcarea aceasta teoretică a Rusiei spre Odessa nu este un risc credibil atâta timp, cât Ucraina rămâne cât de cât stabilă. Rușii pot ațâța puțin focul, dar pentru ca acesta să izbucnească este nevoia ca în Ucraina să aibă loc un puternic proces de fierbere, pe care ei să îl alimenteze.

■ **La noi procesele de fierbere iaca-iaca se pornesc, odată cu alegerile...**

■ Și în acest context, întrebarea care mă preocupă este următoarea. În Franța se discută despre implicarea Rusiei în ultimele alegeri prezidențiale - așa-zisa „afacere MacronLeaks”; în SUA are loc investigația Muller, menită să înțeleagă cum au influențat rușii alegerile prin activități cibernetice, formarea opiniei publice prin Facebook, crearea de tensiuni dintre diferite comunități etc. Și dacă asta se întâmplă în Statele Unite sau Franța, imaginați-vă ce s-ar putea întâmpla în Republica Moldova, unde o bună parte a populației este pe Odnoklassniki!.. Și dacă Facebook încearcă să reducă numărul de trolci, boți și conturi false, Odnoklassniki - la care spațiul electoral moldovenesc este extrem de expus - cel mai probabil chiar le vor spori amploarea. Așadar, ce capacități de autoapărare cibernetică avem, inclusiv într-o perioadă electorală, dacă nu există un buget dedicat acestui domeniu, nici salarii ca să plătești niște programatori buni? Precum ziceam, provocările de securitate sunt mult mai mult decât cele militare.

■ **Vă mulțumim pentru discuție.**

Sorina Ștefârță
Paris, 1 iunie 2018

Viziunea partidelor

Provocările de securitate ale țării: care sunt și cum le gestionăm

Rubrica „Viziunea partidelor” a fost lansată în contextul anului electoral 2018 și le oferă formațiunilor politice o platformă în plus pentru ca potențialii aspiranți la fotoliile din Parlamentul Republicii Moldova să-și facă publică poziția în diverse subiecte sociale și politice de interes major pentru cetățeni. De această dată, i-am rugat pe reprezentanții partidelor să ne spună care este viziunea formațiunii lor în ceea ce privește provocările de securitate ale țării.

1. Care, în opinia formațiunii pe care o reprezentați, sunt cele mai mari provocări de securitate pentru Republica Moldova?
2. Sunt acestea greșeli „inocente” ale anilor de tranziție ori sunt vulnerabilități admise cu bună știință?
3. Ce soluții are partidul Dvs. pentru respectivele provocări?

Dosarul transnistrean, alternativa energetică și creșterea economică

Adrian Buligari, membru al Departamentului Relații Externe al PDM

1.

Noi privim chestiunile de securitate într-un mod complex, pentru că în lumea

contemporană securitatea națională nu mai ține doar de dimensiunea militară. Astăzi există mai multe lucruri care prezintă riscuri de securitate și generează vulnerabilități pentru țara noastră; credem totuși că trei dintre ele necesită o atenție sporită: conflictul înghețat din Transnistria, dependența energetică de un singur furnizor și nivelul încă scăzut de dezvoltare a economiei naționale. Subiectul transnistrean este, bineînțeles, cea mai serioasă problemă de securitate a Republicii Moldova. Faptul că avem o regiune separatistă pe al cărei teritoriu staționează forțe militare străine, precum și absența unui control constituțional asupra respectivei regiuni constituie un risc permanent la granița noastră estică. De aici derivă și alte probleme, cum ar fi contrabanda, spălarea de bani, traficul de persoane etc. La rândul său, dependența energetică de un singur furnizor ne face vulnerabili față de orice accidente

de aprovizionare și, în mod cert, față de riscul utilizării politice a resurselor energetice. Chiar și dacă astfel de lucruri nu se întâmplă efectiv, acest risc nu poate fi exclus și deci trebuie găsite soluții.

În definitiv, nivelul încă redus de dezvoltare a economiei pune o problemă de securitate națională de alt gen. Aceasta înseamnă că Republica Moldova este mai vulnerabilă decât alte țări la eventuale crize economice și sociale. Drept urmare, este nevoie de un efort mai mare pentru a ridica nivelul general al economiei - iar în ultimii ani s-au făcut pași importanți în această direcție.

2.

Toate aceste trei provocări sunt, până la urmă, parte a bagajului nostru istoric. Putem însă spune că, de la Independență încoace, n-am făcut tot ce ne-a stat în puteri pentru a le depăși sau pentru a le reduce la minimum, inclusiv în materie de riscuri asociate. Pe subiectul transnistrean, știți natura în sine a problemei și prezența Rusiei ca actor decisiv, cuplate cu influența limitată a Republicii Moldova pe lan internațional, au ținut lucrurile într-o stare defavorabilă nouă. Indiferent de factorii externi însă, Chișinăul nu poate renunța niciodată la un teritoriu care-i aparține de drept. În același timp, nu putem accepta nicio soluție de reglementare care nu e bazată pe respectarea suveranității și independenței naționale. Tocmai de aceea, federalizarea țării nu este o opțiune pentru PDM.

Chestiunea economică are o rezolvare mai complicată, dar, paradoxal, mai fezabilă, în sensul că depinde mult mai mult de noi, decât de alții. O bună perioadă de timp Republica Moldova a făcut greșeala de a rămâne indecisă între spațiul UE și cel al CSI, iar asta ne-a împiedicat dezvoltarea. Unii au făcut asta cu bună știință, alții au avut naivitatea să creadă că iau decizia bună, amânând orice decizie. Este bine însă că, acum, direcția spre Uniunea Europeană e clară. Și e foarte important să construim consensul popular, pentru a face ireversibilă această opțiune. Subiectul

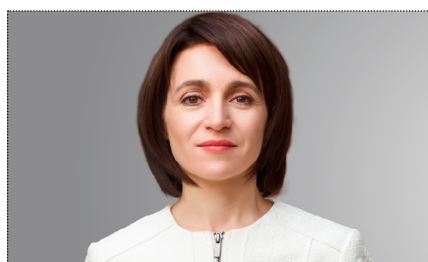
energetic putea fi însă rezolvat de mai multă vreme și probabil că aici a fost acea vulnerabilitate pe care Chișinăul a admis-o cu bună știință. Teoretic, o alternativă energetică putea să existe încă de acum zece ani.

3.

Pe tematica transnistreană, în ultimul an de zile, guvernarea PDM a reușit un progres important, după mai mulți ani de stagnare și chiar de regres. Aceste progrese punctuale, însă - de la școlile cu predare în grafiă latină din stânga Nistrului până la accesul fermierilor din Dubăsari la propriile terenuri sau la apostilarea diplomelor - trebuie să creeze atmosfera propice pentru abordarea temei principale a dosarului transnistrean, și anume, reintegrarea țării. Foarte importantă este, în contextul dat, fortificarea Armatei naționale. Guvernarea lucrează la creșterea capacității operaționale și a profesionalismului armatei, iar acest lucru va contribui la întărirea securității naționale pe dimensiunea militară.

În privința alternativei energetice, guvernarea PDM o construiește chiar acum, prin gazoductul Ungheni-Chișinău și există toate șansele că vom avea această alternativă în doi ani de zile. Va fi o mare realizare pentru noi, vom putea alege între furnizorii de gaze, iar în curând vom avea noi opțiuni și în privința energiei electrice. Interconectarea energetică cu UE are certe beneficii - atât de securitate națională, cât și economice. Pe tema dezvoltării economice, soluția PDM este să ne urmăm ferm drumul spre Uniunea Europeană, deschizându-ne și mai mult țara către investiții străine, accelerând implementarea Acordului de Asociere și a Zonei de Liber Schimb și modernizându-ne legislația după modelul european. Experiența țărilor est-europene care au aderat la UE ne oferă un model clar de reușită la nivel economic și social, nu ne rămâne decât să fim înțelepți și să le urmăm exemplul, pentru a obține aceleași rezultate pozitive. Așa vom reuși să reducem fluxul migrațional și chiar să-i readucem acasă pe concetățenii noștri.

Utilizarea justiției în lupta politică este cea mai gravă provocare

Maia Sandu, Președinta Partidului Acțiune și Solidaritate

1.

Republica Moldova se confruntă cu un număr mare de provocări în domeniul securității naționale, ce vizează deopotrivă aspectele militar, politic, economic și social. Cea mai mare amenințare militară este prezența trupelor ruse pe teritoriul din stânga Nistrului. De altfel, acest conflict înghețat reprezintă o amenințare fundamentală la adresa securității statului și a cetățenilor săi. O provocare este și lipsa de progres în soluționarea diferendului transnistrean, căci perpetuează un *status quo* care menține țara noastră într-o poziție de vulnerabilitate majoră.

O altă provocare este dependența excesivă de un singur furnizor de resurse energetice, fie că este vorba despre gaze naturale (Gazprom), fie despre energie electrică (Inter RAO). Ambii furnizori sunt proprietate a Kremlinului, prin urmare, depindem aproape în totalitate de Rusia, iar procesul de interconectare cu România și, deci, cu piața europeană nu pare să avanseze suficient de rapid. Cunoaștem că schemele de import în domeniul energetic au fost mereu și, din păcate, încă mai sunt o sursă de venit pentru guvernării corupți, care rămân indiferenți față de vulnerabilizarea statului pe care de facto ar trebui să-l apere.

Corupția endemică și capturarea instituțiilor statului de către grupuri de interese obscure este însă, probabil, cea mai mare amenințare. Controlul politic asupra sistemului de justiție face imposibilă lupta cu flagelul corupției la nivel înalt. Iar în acest sfârșit de iunie suntem, cu toții, martorii nimicirii ultimelor rămășițe

de democrație și stat de drept în țara noastră. Astfel, utilizarea justiției în lupta politică prin invalidarea alegerilor câștigate în mod democratic de oponenți incomozi regimului este cea mai gravă amenințare pentru stabilitatea sistemului politic. Alunecarea în dictatură deja nu mai este o metaforă, dar o realitate tristă și periculoasă ce pune capăt peste năzuințele democratice și europene ale țării.

2.

Vulnerabilitățile de ordin militar și economic sunt, în mare parte, rezultatul trecutului nostru nefericit. Însă cei care s-au perindat la conducerea țării pe toată durata tranziției - în care ne mai aflăm, apropo - nu au reușit să consolideze capacitățile de apărare și nici să diminueze din vulnerabilitățile țării în domeniul strategice, cum ar fi sectorul energetic, câmpul informațional, conflictul din stânga Nistrului etc. O parte dintre aceste greșeli pot fi puse pe seama lipsei de experiență și de resurse; însă absența unei viziuni democratice clare și a unei voințe de fier la nivelul clasei politice au determinat înrădăcinarea și chiar creșterea vulnerabilității Republicii Moldova în fața amenințărilor atât externe, cât și interne. În consecință, astăzi am ajuns într-un punct în care țara noastră se aseamănă tot mai mult cu regimurile dictatoriale din Asia și este tot mai departe de aspirațiile europene ale majorității cetățenilor. Toate aceste derapaje, care se precipită tot mai mult, nu pot fi considerate drept greșeli „inocente”, căci sunt decizii nocive aplicate de către cei de la guvernare și sunt perfect congruente cu interesele inamicilor externi ai Republicii Moldova. Inducerea țării în dictatură și arderea podurilor cu partenerii externi nu poate decât să cimenteze statutul de zonă gri a instabilității și fărădelegii pentru țara noastră, pe mulți ani înainte.

3.

În contextul diferendului transnistrean, în lipsa unei strategii guvernamentale, Partidul Acțiune și Solidaritate va veni cu propria viziune strategică, bazată pe respectarea voinței cetățenilor de a locui în pace și bunăstare într-un stat unitar și indivizibil. PAS va pune accentul pe respectarea drepturilor omului și a statului de drept pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv

în regiunea din stânga Nistrului. Vom porni de la imperativul democratizării regiunii, inclusiv în contextul Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, care deschide noi perspective pentru cetățenii și mediul de afaceri de pe ambele maluri.

PAS va accelera procesul de interconectare energetică cu piața europeană atât pe dimensiunea gazelor naturale, cât și pe cea a energiei electrice. Vom realiza politici de facilitare a utilizării energiei regenerabile și a celor mai bune practici europene în domeniul conservării energiei în instituții publice și în domeniul privat. Totodată, PAS va asigura securitatea informațională a țării prin mijloace democratice și eficiente, apelând la justiție. Tot prin intermediul justiției vom lupta cu corupția endemică la nivel înalt, reducând astfel vulnerabilitățile de ordin intern și extern care subminează securitatea și buna guvernare a țării.

Totuși, pentru ca oricare dintre măsurile menționate să aibă sorti de izbândă, justiția moldovenească trebuie eliberată de sub controlul politic al oligarhiei, iar odată cu aceasta - să fie eliberat din captivitate și întors oamenii statului.

Între factorii interni și cei externi, marea amenințare rămâne capturarea statului

Andrei Năstase, președinte al Platformei „Demnitare și Adevăr”

1.

Republica Moldova se confruntă cu câteva categorii de provocări ce afectează în mod direct securitatea națională. Prima categorie, care întrunește factorii interni, se manifestă prin capturarea instituțiilor statului de către gruparea condusă de oligarhul Vlad Plahotniuc și prin compromiterea mecanismelor statului de drept. Situația

gravă în care s-a pomenit în prezent țara - derapajele antidemocratice, sporirea cazurilor de violare a drepturilor omului, sărăcirea populației, scăderea natalității, degradarea situației economice și sociale, exodul în masă - este o consecință a acestor factori și afectează sever securitatea națională. Un accent deosebit îl punem pe problemele ce țin de demografie și exod, care - urmare a politicilor dezastruoase ale guvernării -, afectează perspectivele de dezvoltare a Republicii Moldova. A doua categorie de factori ține de conflictul transnistrean. Cea mai mare problemă constă în faptul că unele cercuri sau persoane influente din Republica Moldova - în special, Plahotniuc - sunt interesate de menținerea, pe malul stâng al Nistrului, a unui spațiu necontrolat, a unei zone gri care, în lipsa unor minime reglementări, a transparenței și a vreunui proces democratic, în circa 25 de ani a devenit un paradis pentru spălarea banilor, evaziune fiscală și contrabandă.

A treia categorie de provocări se referă la dependența energetică a Republicii Moldova. Aici, marea problemă constă în faptul că există o prea mare dependență energetică de un singur furnizor, care este Federația Rusă și asta atât la procurarea gazelor naturale, cât și la producerea energiei electrice. Alături de acestea, vom mai menționa acumularea unei datorii de peste șase miliarde USD față de Concernul rus „Gazprom” pentru gazele naturale, ceea ce vulnerabilizează pozițiile Republicii Moldova; faptul că, din cauza regimului Plahotniuc, deja de câțiva ani are loc o crimă economică de proporții, și anume, peste 20 de milioane USD proveniți din facturile la energia electrică, plătite de consumatorii din Republica Moldova, au ajuns pe conturile unor companii din zone off-shore; în cele din urmă, nu putem ignora pericolul distrugerii râului Nistru din cauza Ucrainei, care a construit și urmează să mai construiască niște hidrocentrale ce riscă să afecteze în mod grav securitatea și sănătatea populației.

2.

În cea mai mare parte, vulnerabilitățile enumerate mai sus au fost comise cu bună știință. Bazele au fost puse de comuniști, dar responsabilitatea cea mai mare o poartă așa-zisele guvernări pro-europene, venite la putere în 2009 - în special, regimul lui Plahotniuc, care în 2016 a preluat puterea

totală. Deși s-au bucurat de sprijinul partenerilor europeni și internaționali, în contextul unei conjuncturi internaționale pozitive, acele guvernări și-au ratat șansa de a avansa cu soluții de lungă durată pentru a consolida securitatea Republicii Moldova.

3.

În ceea ce privește factorii interni care ne afectează securitatea, prioritară este scoaterea țării din captivitate, consolidarea statului de drept, fortificarea capacităților instituțiilor responsabile de combaterea corupției, reformarea justiției și a instituțiilor de reglementare. Fără aceasta, nicio inițiativă politică și economică nu poate fi discutată la modul serios. Iar acest lucru poate fi realizat doar după schimbarea guvernării. Referitor la problema transnistreană, reiterăm poziția noastră pentru soluționarea pașnică a conflictului transnistrean. În mod categoric, însă, nu acceptăm ideea federalizării Republicii Moldova - viziunea noastră pornește de la premisa că o soluție viabilă poate fi identificată doar în baza respectării suveranității și integrității teritoriale a țării, prin acordarea unei autonomii mai largi regiunii transnistrene. Bineînțeles că malul drept va putea deveni un model atractiv pentru regiunea transnistreană doar în urma eliberării statului din captivitatea oligarhică și repunerea țării pe făgașul normalității. De aceea, deocamdată, rămâne esențială promovarea politicilor de consolidare a încrederii între cele două maluri de Nistru. Iar diplomația moldovenească trebuie să insiste constant în readucerea problemei transnistrene pe agenda UE, a Statelor Unite ale Americii, a Rusiei, Ucrainei și a instituțiilor internaționale.

În ceea ce privește consolidarea independenței energetice, pledăm pentru interconexiunea cu sistemul energetic din România, pentru a obține acces la piața de energie și gaze din Uniunea Europeană, respectiv a diversifica sursele de energie. O altă prioritate este identificarea, în comun cu factorii de decizie din Federația Rusă și cu participarea mediatorilor internaționali, a unei soluții pentru stingerea datoriei de peste șase miliarde de dolari pentru gazele naturale. În ceea ce privește stimularea proiectelor de producere a energiei alternative și valorificarea resurselor interne de biomasă, considerăm că acest lucru poate

fi realizat eficient prin atragerea investițiilor străine și prin punerea în aplicare a tehnologiilor de ultimă generație. În definitiv, problema - vitală - a Nistrului: este important ca, prin acțiuni diplomatice active, inclusiv prin adresarea către partenerii de dezvoltare, să întreprindem acțiuni hotărâte pentru a convinge partea ucraineană să renunțe la construcția hidrocentralelor, și asta deoarece proiectul dat pune în pericol securitatea națională a Republicii Moldova.

Stat de drept și garanții de securitate prin aderarea la NATO

Anatol Șalaru, președinte executiv al Partidului Unității Naționale

1.

Republica Moldova se confruntă cu provocări pe toate palierele: militar, politic, economic, societal și de mediu. De facto, ne aflăm într-o zonă cu un grad ridicat de instabilitate și de insecuritate care, în interiorul statului, sunt amplificate de indecizia politică și de duplicitatea geopolitică. Una dintre marile provocări de securitate este, astfel, rămânerea noastră în zona tampon, în zona

gri a relațiilor internaționale, căci în astfel de zone nu va exista niciodată nici securitate, nici stat de drept, nici prosperitate. Lor și se adaugă existența unei entități separatiste peste Nistru, sprijinită și apărată de Grupul Operativ de Trupe Ruse - și această problema constituie cea mai mare provocare la adresa securității naționale.

Lipsa unor garanții de securitate dictate de neutralitatea statului - o neutralitate declarată în Constituție, însă nerecunoscută de nimeni și încălcată flagrant de către Federația Rusă - amplifică pericolul generat de regiunea transnistreană. În plus, generează insecuritate și potențialul secesionist al Găgăuziei, alimentat de aceeași Federație Rusă. În paralel, nereformarea statului, corupția endemică, existența unor instituții decedibilizate și caracterizate, cu multă indulgență, drept „semi-funcționale”, reprezintă provocări extrem de periculoase la adresa securității Republicii Moldova. Și asta, pentru că o face extrem de vulnerabilă la influențele venite din exterior, mai ales dinspre Federația Rusă. În special, acest gen de vulnerabilități favorizează acțiunile specifice războiului de tip hibrid... Nu mai puțin importante sunt lipsa coeziunii sociale și migrația excesivă, care reprezintă provocări de a căror rezolvare depinde însăși existența noastră.

2.

Fără îndoială că primii ani de Independență ai țării noastre au fost marcați și de greșeli. Totuși, înclin să cred că cea mai mare parte a vulnerabilităților au fost dezvoltate special pentru protejarea intereselor proprii. De

exemplu, corupția ce aproape a condus la falimentarea noastră ca stat a fost sprijinită și alimentată de mai toate conducerile care s-au perindat de-a lungul anilor în fruntea Republicii Moldova. Nereformarea statului sau politizarea instituțiilor până la nivelul de a nu mai fi funcționale sunt făcute cu bună știință și în niciun caz nu pot fi trecute în categoria greșelilor. Totodată, nu putem ignora nici influența nefastă pe care Rusia a avut-o în Republica Moldova, unde a acționat ca agent de disoluție și vulnerabilizare a țării. Fără ingerința Moscovei, care a sprijinit și a accentuat creșterea vulnerabilităților, Republica Moldova sigur ar fi avut o altă traiectorie.

3.

În opinia PUN, problemele de securitate trebuie să fie abordate pe doi vectori. Pe de o parte, trebuie reduse la minimum vulnerabilitățile interne - lucru posibil prin reformarea statului, prin asigurarea funcționalității reale a instituțiilor publice, prin combaterea corupției, creșterea capacității de reacție a structurilor naționale cu atribuții în asigurarea securității naționale și creșterea nivelului de trai. Pe de altă parte, este nevoie de identificarea unor garanții de securitate. Din punctul nostru de vedere, acest lucru poate fi realizat prin ieșirea din neutralitate și prin aderarea la NATO. Pe scurt: stat de drept și garanții de securitate prin aderarea la cel mai longeviv și democratic bloc militar, NATO. O altă soluție pe care noi o propunem - și care este cea mai viabilă, dat fiind faptul că perspectiva aderării la UE și NATO încă nu există - o reprezintă reunificarea cu România.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europeanizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găririi, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.